

Голова Держагентства з управління зоною відчуження Віталій Петрук:

Природа в зоні відчуження повернулася до того стану, який був 200 років тому

Зона відчуження — унікальний біосферний заповідник, який щорічно відвідують десятки тисяч туристів. Майданчик, де втілено унікальні за природою та інженерними рішеннями об'єкти. Хаб альтернативної енергетики та місцезнаходження дата-центрів. Такими планами розвитку Чорнобиля в інтерв'ю Укрінформу поділився голова Державного агентства з управління зоною відчуження Віталій ПЕТРУК.

— Які головні напрями співпраці вашого агентства з міжнародними партнерами?

— Основну міжнародну співпрацю сконцентровано довкола завершення двох основних проектів: будівництва нового безпечного конфайнменту (НБК) і сховища відпрацьованого ядерного палива для ЧАЕС СВЯП-2. Роботи щодо обох проектів перебувають на фінальній стадії.

Також постійно співпрацюємо з Єврокомісією та країнами-партнерами у розбудові системи поводження з радіоактивними відходами — будівництві нових сховищ, підвищенні їх фізичного захисту, запобіганні розповсюдженню зброї та матеріалів масового знищення, обміні досвідом і технологіями в цій галузі.

— Коли планується завершення обох проектів?

— На сьогодні проходимо етап введення НБК в експлуатацію. Згідно з графіком, який не переглядали, дата введення арки в експлуатацію — 15 грудня 2018 року. Хоч тут ідеться швидше про завершення контракту з основним підрядником — компанією Novarka.

Щодо проекту СВЯП-2, то в грудні цього року планували перейти до етапу «гарячих» випробувань, але є сигнали, що підрядник Holtec може не встигнути закінчити «холодні» випробування до кінця року.

Обидва об'єкти унікальні у світі, й саме тому їх будівництво надзвичайно складне. З огляду на це пріоритет не стільки в термінах введення в експлуатацію чи завершення будівництва, скільки в отриманні функціональних і безпечних об'єктів.

— Сховище відпрацьованого ядерного палива

СВЯП-2 стосується палива лише з ЧАЕС?

— Так, це сховище будуть лише для відпрацьованого ядерного палива з ЧАЕС. На території зони відчуження Енергоатом буде централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива (ЦСВЯП). Воно призначене для всіх АЕС країни. Наскільки знаю, його будівництво теж триває за графіком.

— Про що йдеться — зняття ЧАЕС з експлуатації? Її експлуатували?

— ЧАЕС експлуатували з вересня 1977 року по грудень 2000-го. Згідно із Законом «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», атомні енергоблоки після зупинки мають знімати з експлуатації. В ідеалі на місці АЕС має бути, умовно кажучи, зелена галявина. Але через складності, які виникли після аварії на ЧАЕС, її зняття з експлуатації має особливості.

Програму зняття ЧАЕС з експлуатації було розраховано на 64 роки, але за умови її повного і вчасного фінансування. Сьогодні ми досягли певних успіхів: 1—3 енергоблоки повністю звільнено від ядерного палива, зокрема пошкодженого. Триває демонтаж обладнання, де це можна робити відповідно до стандартів безпеки. Крім того, триває перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Визначено етапність, і її реалізують: будують НБК, проводять демонтаж нестабільних конструкцій — усе, що всередині арки, має бути розібрано й поховано. Відповідно до розвитку науки й техніки вирішуватимемо, як діяти далі.

— А яким бачите майбутнє зони відчуження загалом? Який вона вигляд матиме, скажімо, за 10 років?

— Після створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, куди увійшли 80% зони, ця територія розвиватиметься як природний резерват з обмеженим доступом людини. Решта зони поблизу ЧАЕС — це територія спеціального промислового використання. Законодавче підґрунтя для розвитку зони відчуження саме в таких площинах агентство вже заклало, уряд підтримує, і відповідні проекти перебувають у Верховній Раді.

За оцінкою фахівців, природа у зоні відчуження повернулася до того стану, який був 200 років тому. Навіть до створення біосферного заповідника антропогенний вплив людини тут мав місце лише на близько 5—7% території, решта зони належала сама собі й розвивалася самостійно.

Так звана територія промислового використання буде майданчиком для вдосконалення інфраструктури поводження з радіоактивними відходами, відпрацьованим ядерним паливом, а також для розвитку альтернативної енергетики. Тобто за 10 років я б хотів побачити зону відчуження осередком науки, освіти і високих технологій.

— Ви задали про використання зони як майданчика для розвитку альтернативної енергетики. Уже є конкретні проекти?

— Поки що все лише на початковій стадії. Одна невелика сонячна електростанція на 1 МВт уже працює, ще одну будують біля Чорнобиля, також невелику — до 1,5 МВт. Було здано в оренду осушену частину ставка-охолоджувача, там працює інвестор, готує проект з будівництва сонячної електростанції. Ці об'єкти нерухомості ми здали в оренду за процедурою Фонду держмайна.

Розглядають питання створення вітроелектростанції. Одне з рішень надання згоди на розробку землеустрою під вітрові електростанції перебуває в Секретаріаті Кабінету Міністрів. Там український інвестор. Якщо говорити про іноземних інвесторів, то сонячним проектом займаються французи. Також є певний інтерес американців, обережна зацікавленість — у японців.

— А як щодо туристів? Чорнобиль стає дедалі привабливішим туристським маршрутом.

— Я б не говорив про туристів чи туристичний напрям. Усе-таки це закрита зона, потенційно небезпечна для звичайного туризму. Ми називаємо цих людей відвідувачами. Зростання інтересу громадян до зони стає для нас певною несподіванкою. Торік був певний рекорд — близько 50 тисяч відвідувачів. Цього року вже можна говорити, що їх буде

ще більше. І понад 70 відсотків з них іноземці.

Активно працюємо над удосконаленням, скажімо так, нашої інфраструктури, щоб відвідування зони було комфортним. Наприклад, на початку жовтня на КПП «Дитятки» плануємо відкрити інформаційний центр для відвідувачів.

— Для відвідувачів існує якась радіаційна небезпека? Є загрози виносу радіонуклідів за межі зони? Пам'ятаєте, які пристрасті були у соцмережах, коли у червні загорівся так званий рудий ліс.

— За умови дотримання правил поведінки в зоні відчуження жодної радіаційної небезпеки для відвідувачів немає. Потенційна небезпека виносу радіонуклідів за межі зони може бути внаслідок пожеж. І тому одне з наших найголовніших завдань — зробити все можливе, щоб запобігти займанню у зоні відчуження. Ми ініціювали створення системи раннього виявлення пожеж, будівництво 15 спостережних веж, проводимо модернізацію техніки й лісових пожежних станцій у зоні.

Уже створено надійну сучасну систему моніторингу радіаційного стану — ввели в експлуатацію в 2015 році. На всій території розташовано 47 датчиків, які працюють у режимі реального часу і щодві години передають інформацію на центральний сервер. У разі виникнення надзвичайної ситуації, наприклад пожежі, вони переходять у спеціальний режим і можуть інформувати щодві хвилини про реальну ситуацію з потужністю дози опромінення. Система може не лише передавати сучасний стан, а й робити прогнози зміни радіаційного стану з урахуванням природних умов — дощу, вітру, вологості повітря тощо.

Коли була пожежа у червні, то система надійно спрацювала, а інформація, надана громадянам, була достовірною та об'єктивною. Завдяки оперативним діям пожежників змін радіаційного стану за межами зони відчуження, які могли б давати підстави для тривоги, не було.

Василь КОРОТКИЙ,
Укрінформ
Відень

(Надруковано зі скороченнями)